

Constantia Bloemaert

het leven van een marinevrouw

Een porseleinen huid, een zwarte japon met een lichte zijden onderrok en vele prachtige sieraden: begin 1654 portretteerde kunstenaar Isaack Luttichuys een vrouw die onmiskenbaar afkomstig was uit een voorname omgeving. Haar naam? Constantia Bloemaert. Hoewel de feministische golven nog lang niet in zicht waren in Constantia's tijd, stond zij zeker haar mannetje.

tekst: Eva Bleeker

Constantia werd - volgens aantekeningen van haar man uit 1666 - op 3 maart 1626 geboren in Amsterdam. Haar vader was de van oorsprong Antwerpse koopman Samuel Bloemaert. Samuel verwierf bekendheid als bewindhebber van de West-Indische Compagnie. Zijn vrouw, Catharina Reynst, stamde uit een patriërs geslacht. Constantia had twaalf broers en zussen.

huwelijk met Isaac Sweers

Op 19 januari 1655 trouwde ze met Isaac Sweers, extra-ordinaris kapitein van de Amsterdamse admiraliteit. Haar vader was op dat moment al overleden. In hetzelfde jaar is het portret van Constantia gemaakt, samen met een pendant waarop haar man Isaac te zien is. Vermoedelijk zijn de portretten vervaardigd voor het huwelijk van de twee.

▲ portret van Constantia Bloemaert, echtgenote van Isaac Sweers, door Isaack Luttichuys, 1654, b.0275 (02).

Na hun huwelijk huurden Isaac en Constantia een huis aan de Amsterdamse Keizersgracht, 'schuijns over t ouwe glashuijs', om er te gaan wonen. Een aantal weken na de voltrekking van het huwelijk, op 5 maart 1655, kreeg Isaac de opdracht om een aantal koopvaardij schepen naar de Theems te begeleiden. De Eerste Engelse Oorlog was één jaar eerder beëindigd, maar dit betekende niet dat de handelsrivaliteit tussen de twee naties verdwenen was. Constantia besloot mee te gaan.

Tijdens deze tocht bezochten Constantia en Isaac de plaats Harwich, waar zij wat snuisterijen kochten. Daarna begaven zij zich naar Londen waar het pasgetrouwde stel logeerde en 'al wat er raers was' bekeek, oftewel: toeristische bezienswaardigheden bezochten. Tijdens de terugreis ankerde het schip ter hoogte van Egmond aan Zee. Constantia was 'zeemoe' en werd met een sloep aan land gezet. Twee dagen later voegde Isaac zich bij haar in Amsterdam.

ver weg, maar toch verbonden

Na de trip naar Engeland zou Constantia niet meer meegaan op de expedities van Isaac. Wel was zij vaak bij hem aan boord, tot vlak voordat hij op een nieuwe reis vertrok. Ook hielden zij onderweg contact per brief. Constantia was nauw betrokken bij de werkzaamheden van haar man. Het is namelijk bekend dat zij zich bezighield met de virtualiëring van de schepen van Isaac. Zij kocht voor de bemanningsleden voedsel en drank in. Deze bevoorradings was geen sinecure, want het geld voor de aankopen moest worden voorgeschoten. Als de admiraalvrouw goed inkoopte, kon ze wat winst maken. Maar als ze al te zuinig was, kreeg haar man problemen met de bemanning.

Hoeveel werk de virtualiëring kostte, wordt duidelijk uit een aantal aantekeningen van Isaac Sweers uit 1666. Voor zijn vrouw schreef hij alle keren op dat hij sinds de voltrekking van hun huwe-

lijk was uitgevaren, hoeveel mannen er aan boord waren en welke kosten de reis met zich meebracht. In de aantekeningen die Isaac Sweers vanaf 1666 bijhield is terug te lezen dat hij tussen 1655 en 1673 zeventien keer een schip toegewezen kreeg door de admiraliteit. De bemanning varieerde van ruim honderd tot meer dan vijfhonderd man.

geboorte en sterfte

Ondertussen groeide het gezin van Isaac en Constantia. In een 'notitie van de geboorte onser kinderen tot Amsterdam' schrijft de kapitein over de geboorte van het oudste kind: "30 oktober [1655] smorgens omtrent vier uuren is mijn huysvrouw, gode zij loft, voor de eerste mael verlost van een frisse jonge dochter." Constantia en Isaac noemden hun dochter Catharina. Zij kreeg drie zusjes: Alida (1657), Margaretha (1661) en Constantia (1666). Het gezin werd ook verrijkt met de komst van zoon Isaac Junior in 1671. Net als zijn vader zou Isaac Junior kapitein bij de vloot worden. Isaac senior heeft zijn zoon niet groot zien worden. Op 21 augustus 1673 sneuvelde hij tijdens de slag bij Kijkduin. Aan boord van het schip *De Witte Olifant* werd hij getroffen door een 24-ponds kogel die zijn beide benen eraf sloeg. Het verhaal gaat dat Isaac net voor zijn overlijden nog vernomen zou hebben dat zijn aanvalleur op de vlucht was geslagen. Op 28 augustus werd Isaac begraven in de Oude Kerk in Amsterdam.

verder zonder Isaac

Na de dood van Isaac ging Constantia alleen verder. Tot januari 1688 was zij regentes van het Diaconie Oude Vrouwen Huys, ook wel het besjeshuis genoemd. Vandaag de dag bevindt zich hier de Nederlandse dependance van museum de Hermitage in Sint Petersburg. Bij de opening van het verzorgingstehuis in 1683 bood het onderdak aan 368 oudere dames. Voor toenmalige begrippen was dit veel, tot in de 19^e eeuw zou het zelfs het grootste tehuis van Nederland zijn. De regentessen

▲ portret van Isaac Sweers, door Isaack Luttichuys, 1654, b.0275 (01).

van het Oude Vrouwen Huys hadden een prachtig vertrek op de hoek van de Nieuwe Keizersgracht en de Amstel. In het museum de Hermitage is de regentessenkamer gereconstrueerd, waar je je even terug kunt wanen in de oude functie van het gebouw. Samen met het leidinggevend personeel zorgden de regentessen voor de dagelijkse gang van zaken in het huis.

voor eeuwig samen vereeuwigd

Constantia overleefde haar man ruimschoots. Ze stierf in 1694 op 68-jarige leeftijd. Isaac was toen al meer dan twintig jaar gestorven. De portretten van het echtpaar zijn wel samen gebleven, eerst als privébezit en later als langdurige bruikleen aan Het Scheepvaartmuseum. De twee pendanten hangen in de Hoofdgalerij, waar je aan de hand van 50 topstukken uit de museumcollectie te weten komt hoe Nederland als maritieme natie is gevormd. Hier kijken Constantia en Isaac, rijkelijk uitgedost, zij aan zij, de museumbezoekers aan. ■

huwelijk als transactie - trouwen in de zeventiende eeuw

tekst: Koois de Wilt

In de zeventiende eeuw ging het er bij een huwelijk om dat er kinderen werden verwekt, verzorgd en opgevoed, dat het huishouden op een verstandige manier werd gevoerd en dat er zorg werd gedragen voor het kapitaal, de status en de reputatie van de familie. Dat je persoonlijk kon ontplooiën en dat er liefde was, was niet iets waar enig belang in werd gesteld. Om een geslaagd huwelijk waarschijnlijk te maken waren er een paar vuistregels die werden gevolgd. Een groot leeftijdsverschil bijvoorbeeld was onhandig. Ook een te groot

verschil in sociale status en religie werden vermeden. En aan passie had je al helemaal niets bij het kiezen van je huwelijkspartner. Dat zorgde alleen maar voor ongemakkelijkheden. Bovenal was trouwen vooral een zaak van de ouders, al hielden die zeker ook rekening met wat hun kinderen vonden van hun huwelijkskandidaat.

In de basis was een huwelijk niet meer dan een contract. Om een beetje een stabiele samenleving te

garanderen, was het handig dat de partners wel wat voor elkaar voelden, maar trouwen was vooral een economische daad. Op financieel vlak had de wet bepaald dat de man het kapitaal van het echtpaar beheerde. Om te zorgen dat hij daar op een verstandige manier mee omsprong, werden er voor de vrouw een paar clausules opgenomen die haar moesten beschermen tegen wanbeheer. En als de man stierf, was de vrouw handelingsbekwaam.

Scheiden omdat het huwelijk 'op' was, bestond niet. Scheiden mocht alleen bij procedurefouten, bij overspel, bij kwaadwillige verlaten en bij langdurige afwezigheid zonder bericht. Gedoe binnen het huwelijk werd lijdzaam gedragen. Onverenigbaarheid van karakters hoorde niet bij de redenen om te scheiden. Alleen als die onverenigbaarheid fysiek uit de hand liep, werd een scheiding denkbaar. Maar

'helemaal afgepeld naar waar het over gaat, is een huwelijk een contract waaraan juridische en economische consequenties verbonden zijn.'

daar gingen eerst flink wat verzoeningspogingen aan vooraf. Pas als de ruzies echt uit de klauwen liepen en er weinig meer over was van de eer van de familie, werd de samenwoning beëindigd en de boedel gescheiden. Hertrouwen zat er in dat geval niet in. Dat kon pas weer als je ex dood was.

Ook in onze eenentwintigste eeuw heeft de wet geen belangstelling voor liefde. Helemaal afgepeld naar waar het over gaat, is een huwelijk een contract waaraan juridische en economische consequenties verbonden zijn. Concreet, over de status van de relatie die de

partners hebben met elkaar, met de kinderen en ook met de buitenwereld, bijvoorbeeld bij het kopen van een huis of als het gaat over belastingen. Bij het burgerlijk huwelijk hebben we het over allerlei rechten en plichten. Deze zijn in Nederland vastgelegd in titel 6 van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (BW). Deze vangt aan met de mooie bepaling van art. 1:81 BW: 'Echtgenoten zijn elkander getrouwheid, hulp en bijstand verschuldigd. Zij zijn verplicht elkander het nodige te verschaffen.' Niets in de wet over liefde en romantiek. Leuk voor bij het feest en in het echte leven, juridisch is het niet relevant.

een goed huwelijk?

Vijf vrouwelijke scholieren van de Vinse School in Amsterdam keken naar de huwelijksportretten van Constantia Bloemaert en Isaac Sweers en kregen er vragen over. Hielden de twee van elkaar? Zou het een mooi huwelijk zijn geworden? Wat zou het stel überhaupt van het huwelijk hebben verwacht volgens de meiden?

Ivy (14)

"Ze hebben rijke kleding aan en zien er ook heel statig uit. Ik denk dat ze wel een gelukkig stel zijn, maar misschien heeft de man wel een andere vrouw erbij. Ik denk dat ze niet de hele tijd heel lief zullen zijn voor elkaar. Maar daar ging het ze ook niet om. Ze zagen elkaar misschien ook niet heel vaak. Het huwelijk was vooral heel zakelijk. Als je een heel leven bij elkaar moet blijven, dan lijkt het mij wel handig dat je elkaar leuk vindt."

Lux (14)

"Ze zien er rijk uit, dus ik denk dat ze zijn uitgehuwelijkt door hun ouders. Ik denk dat niemand in die tijd echt verwachtte dat ze ook echt verliefd waren. Het gaat om andere dingen, zoals geld en kinderen. Ik geloof wel dat ze voor altijd bij elkaar blijven, ook als ze elkaar misschien niet leuk vinden. Zo hoorde het nu eenmaal. Ik geloof niet dat ze ook echt dachten dat ze een persoonlijke band zouden krijgen. En weet je: ik vind dat die man lijkt op die man van Klokhuis, die Rogier in 't Hout haha."

Saar (14)

"Ze passen wel goed bij elkaar qua uiterlijk, alhoewel het ook wel lijkt alsof ze broer en zus zijn. Ik kan mij goed voorstellen dat een van de twee het voor het geld heeft gedaan en niet voor de liefde. Dat je geen geldzorgen hebt, is wel belangrijk. Ik vind het wel heel belangrijk dat je van elkaar houdt als je getrouwd bent. Bij een goed huwelijk gaat het toch vooral om de liefde. Wat vooral heel belangrijk is, is dat je elkaar vertrouwt. En dat doen ze geloof ik wel."

Ludovica (13)

"Ik vind ze wel bij elkaar passen door hoe ze eruitzien met hun dure kleren en chique uitstraling. Als ik zo naar de schilderijen kijk, denk ik wel dat ze misschien wel van elkaar hielden. Maar dat hoefde, geloof ik, niet echt in die tijd. Ik vind het zelf wel heel belangrijk dat je verliefd bent, anders zit je een leven opgescheept met iemand die je eigenlijk helemaal niet leuk vindt. Ik denk dat ze verwachtten dat ze voor altijd bij elkaar zijn en alles met elkaar delen. Maar eerlijk gezegd denk ik wel dat die man vreemdgaat haha..."

Silver (13)

"Ze lacht een beetje omdat het moet, alleen met haar mond, niet met haar ogen. Ze is niet echt blij. Niet een vrouw om van te houden, als je dat zo ziet. Hij kijkt ook een beetje triest. Ik denk dat hij wel een lieverdje is. Maar dat moest in die tijd omgekeerd zijn. Toen moest de man stoer zijn en alles doen, maar dat had misschien zij moeten doen als ik haar hoofd zie. Ik denk dat ze wel bij elkaar blijven. Ze konden niet anders."